

Tilman Rammstedt

Čínský císař

Der Kaiser von China

ukázka z románu

Že můj dědeček byl v okamžiku, kdy mě dostihla jeho poslední pohlednice, už mrtvý, jsem nemohl vědět. Odložil jsem ji stranou nepřečtenou, stejně jako jsem stranou odkládal všechny předchozí. Společně s účty a upomínkami, mezi nimiž skoro denně číhaly, vytvářely pod psacím stolem stále odvážnější hromádku, kterou jsem přikryl starými novinami, i když to moc nepomáhalo, dobře jsem přece věděl, co pod nimi je.

Už patnáct dní se skoro všechno odehrávalo pod mým psacím stolem. Lezl jsem tam po čtyřech a pohyboval se v oblastech, které seshora z pokoje nebylo vidět, kolena vycpaná houbami na mytí. Pod stolem jsem spal, mazal si chleby, na spodní desku stolu jsem kreslil oblohu s hvězdami, a čekal, až uplynou ty tři týdny, až budu moci být opravdu zase z Číny zpátky, abych to, co bylo k vysvětlení, nějak vysvětlil, abych měl jedno vysvětlení pro dědečka, jedno pro Františku a jedno pro sourozence, pokud mě do té doby neobjeví. Zůstávalo mi ještě šest dní, aby mě něco napadlo, na pohlednice nebyl čas, ty mohly do té doby počkat, a taky můj dědeček, jak jsem si říkal, může do té doby počkat, a pak někdo zavolal a moje čekání ztratilo smysl.

Přirozeně jsem k telefonu nešel, už patnáct dní jsem nechodil k telefonu, na záznamníku jsem ale uslyšel hlas nějaké ženy, která mě žádala, abych ji zavolal, „Jde o vašeho dědečka“, řekla, a přestože ještě dodala: „Je to naléhavé,“ tušil jsem, že to není tak, že bych měl s naléhavostí světa něco společného, zavolal jsem ale, a z mého dědečka se stal mrtvý dědeček, a z jeho pohlednice byla najednou poslední pohlednice, a ze mě cosi velmi zmateného a jednoslabičného. „Ano,“ řekl jsem ženě v telefonu, a „ne“ a „dobře“, přestože nic dobře nebylo, přestože jsem teď sice měl o jeden problém méně, ale přibylo hned několik dalších, a tak jsem položil sluchátko, vzal poslední pohlednici z hromádky a zdálo se mi, že jsem smutný.

Na přední straně pohlednice byla socha tlustého muže, sedícího ve zlatém květu na slonu, zadní strana byla poseta drobnými sukovitými písmenky mého dědečka, které jsem vždycky dokázal jen s námahou rozluštit a které se teď staly, jak jsem zjistil, úplně nečitelnými, ani s pomocí lupy jsem nedokázal odhalit struktury, které by mi něco říkaly, ani jednotlivé

samohlásky. Než jsem to vzdal, objevil jsem jedno „já“, jednu „horu“ a jedno „ráno“ nebo „samo“ nebo „dáno“, ale jistý jsem si nebyl.

Jen poslední věta byla napsaná čitelně, tiskacími písmeny a větším písmem než ostatní, a byla stejně jako adresa tak do pohlednice vyrytá, že se na druhé straně zrcadlově odrážela ve slonovi. „Měl jsi jet se mnou,“ tam stálo, a za tím dědeček udělal ještě klínovitý vykřičník, který mě měl definitivně přesvědčit o tom, že nejde jen o přívětivou floskuli, o výraz lítosti člověka, který je mi nakloněný, nýbrž o skutečné zklamání, o výčitku, a protože to teď byla jeho poslední pohlednice, znělo to obzvláště výhrůžně, jako že by byl nezemřel, kdybych s ním odjel, že by se v té bohem opuštěné díře, o níž jsem ani nevěděl, kde leží, najednou nezhroutil, že by k tomu došlo přinejmenším až v Číně, nebo raději vůbec ne, že by stačilo, kdybych jel s ním, aby se mě jen chvíli podržel, „To nic, jen se mi trochu motá hlava,“ řekl by, a já bych ho byl dovedl k lavičce v parku, koupil bych mu vodu bez bublinek, protože nic jiného by mě nenapadlo, protože by nebylo ani nic jiného třeba, „Už je to zase dobré,“ řekl by mi dědeček po několika minutách a vytáhl by svůj hřeben, protože jeho největším problémem by byl v té chvíli účes.

„Měl jsi jet se mnou,“ ta věta mě zlobila, slyšel jsem, jak ji vyslovil, jak zdůraznil slovo „měl“, jak se mu prohnulo obočí, jak se na mě pak podíval, jako by čekal nějakou odpověď, pochopitelně správnou: Ano, dědečku, máš pravdu, měl jsem jet s tebou, byla to chyba, zase jsi měl jednu pravdu. Dědeček míval rád pravdu, vždycky údajně všechno věděl předem, měl sis s sebou vzít deštník, měl ses podívat na plán města, měl ses naučit víc cizích jazyků, ten svetr jsi měl vyprat zvlášť, měl jsi objednat steak. Dědeček byl věčně uražený, když na něho nikdo nedal, přitom to ani nešlo, protože nám říkal vždycky až potom, co jsme měli udělat jinak, ale jeho se přece nikdo neptal, a vidíš, teď jsi mokrý, vidíš, teď jsme přejeli, a vidíš, teď jsem mrtvý! Ano, měl jsem jet s ním, ale ne, já nejel, nejel jsem do Číny a už vůbec ne do té bohem zapomenuté díry někde po cestě, a teď jsem tušil, že to vypadá, jako bych ho nechal ve štychu, věděl jsem, že i jemu dlužím nějaké vysvětlení, ale teď už to nebylo třeba a já ani při nejlepší vůli nevěděl, jestli je na místě pociťovat ulehčení.

Ani jeho poslední pohlednice nepřišla zjevně z Číny. Byla ofrankovaná německou známkou a obrázek tlustého zlatého muže byl vytržen z nějakého cestovního prospektu a přelepen přes pohlednici, kterou dědeček někde splasil zadarmo, jeden růžek se odlepil a pod ním se objevil lední medvěd. Skoro všechny pohlednice, které mi dědeček v posledních týdnech posílal,

byly takhle přelepované, někdy ani to ne, na některých bylo vidět hrázděné domky a v nápisu „Pozdrav z Westerwaldu“ bylo slovo Westerwald škrtnuté a nahrazené rukou psanými slovy „ze Šanghaje“. Přirozeně mě nijak nepřekvapilo, že dědeček nakonec do Číny nedojel, na 8000 km bylo jeho auto přece jen už moc staré, na to byl koneckonců i dědeček už moc starý, a já se pokoušel sám sebe přesvědčit, že dojet do Číny neměl doopravdy ani v úmyslu, že si to jen nechtěl přiznat, že až do konce jen potřeboval někoho, komu to musel dokázat. Když tak o tom přemýšlím, měl by mi být vlastně vděčný.

Čína, zrovna Čína, jako by neexistovalo Severní moře, jako by neexistovaly Harz, Rujana, Francie a Gardské jezero, musela to být zrovna Čína, Čína a nic jiného. „O tom nebudu diskutovat,“ řekl dědeček, a já jsem řekl, to je dobře, protože já o tom taky nechci diskutovat, Čína nepřichází v úvahu, a zkřížil jsem ruce na prsou, jenže dědeček učinil totéž, přestože měl jen jednu ruku, pravou, ale tu si tak šikovně zamotal do levého rukávu košile, že to vypadalo, jako by měl dvě zkřížené, neporušené ruce, a pak jsme se jeden na druhého dlouho dívali. Dědeček co nejrozhodněji, já co nejvýsměšněji, abych mu ukázal, jak dobrý to byl nápad jet do Číny, a pak dědeček řekl: „Já umřu.“

Takovou větu nemůže člověk brát moc vážně, ani teď, kdy se ukázalo, že měl zase jednu pravdu. „Ty neumřeš,“ řekl jsem proto, přestože to byla v každém případě lež, ale já jsem prostě nechtěl jeho argument přijmout, nechtěl jsem, aby ze mě dělal někoho, kdo mu nechce splnit poslední vůli, chtěl jsem zůstat věčný, protože z věčného hlediska jsem měl přirozeně pravdu a jet do Číny byl nesmysl, ale mít pravdu je vůči umírajícímu málo platné, to můj dědeček věděl a proto začal pro jistotu s umíráním včas. Dědeček totiž umíral celou tu dobu, co ho znám, možná i déle, a teprve těsně před smrtí s tím přestal. V mých nejranějších vzpomínkách se na mě vážně dívá a říká: „Brzy už tu nebudu,“ a ukazuje mi všechny možné věci, které po něm zdědím, olejomalbu se dvěma cválajícími koňmi, nůž na otvírání dopisů ve tvaru dýky, otáčivý popelník, všechno, co jsme tenkrát obdivovali. Až mnohem později jsem zjistil, že totéž sliboval i mým sourozencům, s týmž spikleneckým mrknutím oka, s týmž: „To ale zůstane naším malým tajemstvím.“ Nikdy jsem mu to nevyčetl, protože jednak obraz i nůž dávno ztratily svůj půvab, a pak už jsme si dávno zvykli odpovídat na jeho oznámení o umírání jen pokývnutím hlavy. Nikdo v rodině už mu neodporoval, nikdo neříkal: „Ty se určitě dožiješ sta let,“ protože se zdálo stále

pravděpodobnější, že se skutečně sta let dožije. Při každé návštěvě lékaře, jíž vždy předcházela rituál loučení, se znovu potvrdovala jeho téměř neskutečná konstituce. Ještě před třemi lety měl všechny vlastní zuby, ještě před dvěma lety potřeboval brýle jen na čtení, a i tehdy si je z ješitnosti většinou nebral, přes bezpočet vykouřených cigaret a později cigaretových žvýkaček mu plíce i srdce sloužily znamenitě, a nikoho by nakonec ani nepřekvapilo, kdyby mu jeho levačka zase nějak dorostla.

Ale jednoho dne jeho tělu asi došlo, že dědečkův stav už dávno neodpovídá jeho věku, a za několik měsíců dohnalo všechno, co předtím zanedbalo. Svaly mu ochably, tepny se ucpávaly, klouby natékaly a uši rostly. Z každé nové návštěvy lékaře si dědeček přinášel domů další lék. Jestliže dřív ležela u jídla vedle sklenice vody jen půlka tablety, rozšířila se teď řada prášků téměř přes celou šířku talíře. „Á, moučníček,“ říkával, když si jeden po druhém bral roztřesenými prsty ze stolu a s výrazem odporu je polykal. Vždycky mu šlo o to, abychom tomu obřadu přihlíželi, abychom viděli, čemu se podřizuje. Pravděpodobně úmyslně nechával pokaždé jednu tabletu spadnout na zem, „Nech to být,“ říkával, když se jí někdo z nás jal pod stolem hledat, sám se ale k ničemu takovému neměl a nalezený prášek pak přijal bez poděkování.

A v podstatě se právě dědečkovo ustupující zdraví zasloužilo o to, že jsme se rozhodli darovat mu nějakou cestu. „Kdo ví, jak dlouho bude moct ještě cestovat,“ řekl můj nejstarší bratr, a nás ostatní nic lepšího nenapadlo, týden přes letnice, můžeme si vzít pár dní dovolenou, společně to nějak vydržíme, ale pak odpadla má nejmladší sestra, něco kvůli synáčkovi, potom můj druhý nejstarší bratr, něco s důležitým termínem odevzdání, a protože už stejně nešlo o kompletní vnukovskou cestu, navrhla má mladší sestra, abychom losovali: „Nemusíme si přece všichni kazit dovolenou,“ řekla, a moje zápalka pak byla nejkratší, o tom nebylo sporu, a oba zbývající sourozenci se ani nenamáhali zakrýt své ulehčení, má mladší sestra dokonce krátce sevřela pěstičku radostí, a můj nejstarší bratr mě plácl až příliš silně po zádech, „Hlavu vzhůru,“ řekl a myslel to povzbudivě, jenže to znělo spíš jako příkaz. Myslíte, že je to dobrý nápad, abych jel s naším dědečkem právě já, ptal jsem se, ale ostatní příkyvovali. „Možná je to tak vůbec nejlepší,“ shodli se, „alespoň na sebe konečně budete mít čas,“ i když to bylo přesně to, čeho jsem se obával.

Nebylo absolutně možné přijít na to, zda měl dědeček z našeho dárku radost. Studoval poukaz bez jediného pohnutí, a pak beze slova pokračoval

v pojídaní moučnicku. „Keith s tebou podnikne cestu,“ prohlásil nejstarší bratr silným hlasem, kterým v poslední době s dědečkem obvykle mluvil. „Byli bychom s tebou rádi jeli všichni, ale víš, jak to je.“ A dědeček samozřejmě nic nevěděl, jak by také mohl, ustavičně si přejížděl jazykem přes zuby a díval se přitom s nepochopením na mého druhého nejstaršího bratra. „Cestu kam?“ zeptal se nakonec. „Tam, kam jsi přece vždycky chtěl,“ řekla má mladší sestra, a lépe to ani říct nemohla. Protože druhého dne ráno, ještě v pyžamu, pronesl můj dědeček slovo „Čína“, a v poledne to opakoval a večer zase, a když jsem mu ukázal prospekty, Prahu, Mazury, Korfu, ani se na ně nepodíval. „Čína,“ opakoval, a „dárek je dárek,“ a že o tom nechce diskutovat, a pak zkřížil jednu paži a začal s tím umíráním.

„A i kdybys umřel,“ řekl jsem mu, „byl by to jen další důvod, abys do žádné Číny nejezdil. Čína je daleko, je to namáhavé, žádný lékař ti tam nebude rozumět,“ a dědeček se jen usmál, jedním z těch svých tragických úsměvů, které nikdo nedokázal napodobit, a tiše dodal, že v tom případě by raději nikam nejel, že mi přeje, abych si to na Korfu užil, a předstíral, že se znovu začel do své knihy; a já před ním mohl stát, jak dlouho jsem chtěl, a přihlížet, jak si před neuvěřitelně rychlým otáčením stránek pokaždé nasliní prst. „Jak chceš,“ řekl jsem a opustil jsem co nejrychleji místnost, vyšel z domu a vzdálil se tak daleko, jak to jen šlo.

„No, tak kampak jedete?“ zeptala se mě Františka, když jsem ji přemluvil, aby se u nás večer zastavila.

„V každém případě ne do Číny,“ řekl jsem.

„Tak to toho máte ještě spoustu na výběr“, řekla a odmítla zůstat přes noc.

Františka nezůstávala přes noc už šest neděl. „Už musím jít,“ říkala vždycky dost brzy, podívala se na mobil, aby si zkontrolovala čas, a začala lovit v kabelce klíčky od auta. „Jeď opatrně,“ řekl jsem jí pak na rozloučenou, aniž jsem vlastně chtěl, a ona se jen unaveně usmála a já za ní pokaždé tiše zavřel domovní dveře, ale až potom, když už motor nebylo slyšet.

Můj dědeček přirozeně nikdy v Číně nebyl, on nebyl, jak se ukázalo, téměř nikde, nikdy neopustil evropský kontinent, ani Německo, jen jednou byl poblíž dánské hranice a jednou, nebudeme-li příliš přísní, poblíž holandské.

„A proč zrovna teď Čína?“ ptal jsem se ho druhý den po telefonu. Už osm hodin mi téměř nepřetržitě volal, že si musím dát prodloužit pas, že budu potřebovat dobré boty, jestli jsem očkován proti malárii. „Proboha, vždyť ty

jsi nebyl ještě ani v Rakousku,“ zvolal jsem, a dědeček na to dlouho, dlouho nic neříkal. Až jsem se ho musel zeptat: „Jsi tam ještě?“

„Ano,“ řekl. „Já do žádného Rakouska nechci, na Rakousko už nemám čas,“ a teď bylo na mně, abych se odmlčel, protože při bližším pohledu se ani mně nechtělo do Rakouska, každopádně ne s dědečkem, při bližším pohledu se mi s ním nechtělo vůbec nikam, na žádnou horu, na žádnou pláž, ani do pouště, do muzea nebo do termálních lázní, nechtělo se mi s ním sáhodlouze listovat v cizojazyčných jídelních lístcích, mlčky s ním postávat na místech pěkných vyhlídek, tvrdit směšně brzy večer u skleničky vína, že jsem z toho chození už úplně trop, nechtěl jsem připustit tu možnost, že bychom na sebe měli konečně čas, a možná byla Čína při bližším pohledu jediným rozumným návrhem, protože tam člověku s nejvyšší pravděpodobností nepomůžou ani dvojjazyčné jídelní lístky, protože tam bude večer u rýžového vína skutečně úplně trop, protože tam nebude vadit, když si nebudeme rozumět, tam totiž nebudeme rozumět ničemu, a pravděpodobně tam bude všeho víc než dost, jen ne času, který bychom měli jeden pro druhého, a nakonec nebudeme v lepším případě ani vědět, co bychom si s ním počali, protože všechno, co mezi námi zůstalo nevyřčené, vyplní Čína, a najednou jsem si zase vzpomněl, že jsem si jako dítě několik dní myslel, že dědeček je Číňan.

Nejspíš se tehdy zase pohádal s některou z mých babiček, s tou druhou nebo třetí, v každém případě je bylo dost slyšet, a pak dědeček v jednu chvíli zvolal: „Já jsem čínský císař!“ Jeho úřad mě tehdy ohromil méně než jeho původ, a já o tom všude vykládal, přestože mi jen málokdo věřil. A proč tedy nevypadáš jako Číňan, ptali se mě, a já říkal: „To ještě přijde,“ přestože jsem neměl nejmenší tušení, jak Číňané vlastně vypadají. Všichni stejně, tvrdili mi, a já si představil zemi, kde se to jen hemží mými dědečky, kde sedí v každém autě můj dědeček a ráno vychází z každého čínského domu můj dědeček, loučí se s mým dědečkem a odvádí do školy své děti, pět mých malých dědečků. O několik dní později vyšla pravda najevo. „Ty nejsi žádný Číňan,“ řekl jsem dědečkovi. „Jak myslíš,“ řekl.

Tehdy se mi ještě představa země plné mých dědečků líbila, ale v telefonu mi přišla najednou dost hrozná, jeden mi úplně stačil, jediný, to bylo na mě skoro až moc, a o to šlo, ne o Čínu, o Korfu nebo o Rakousko.

„Jsi tam ještě?“ zeptal se mě teď on a já odpověděl: „Ano, ještě ano,“ a zavěsil jsem.

Nejsem si jistý, s kolika svými sourozenci jsem vlastně příbuzný. Je ale třeba vyjít z toho, že s většinou z nich sdílím alespoň jednu rodičovskou část.

Přesně si vzpomínám na narození mé mladší sestry, to mi bylo tenkrát pět, a všichni jsme šli navštívit matku do nemocnice. „Tak tady jste,“ zvolala ještě poněkud slabým hlasem, ale později bylo vidět, že při vyslovení jména mého druhého nejstaršího bratra musí dlouho přemýšlet, a rovněž mou nejstarší sestru pozorovala velmi nerozhodně, jako by si nebyla úplně jistá, že ji už někdy viděla.

Mohu se tedy jen domýšlet, že u té ženy v nemocnici šlo o mou vlastní matku, a kromě této skutečnosti jsme spolu tehdy neměli moc společného. Už od nejranějšího dětství jsem bydlel u dědečka, o němž se přirozeně také mohu jen domýšlet, že je mým vlastním dědečkem. Mezi ním a mou matkou existuje jistá podobnost, čelo, krátké prsty a to musí stačit, všem dalším otázkám se dědeček vždycky vyhýbal. Když jsem u něho jednou našel fotografii, na níž stojí jako mladý muž a drží na ramenou děvčátko, zeptal jsem se ho, jestli je to má matka. Vzal fotografii do ruky, krátce si ji s přivřenými očima prohlédl, pak mi ji vrátil a řekl: „Pravděpodobně.“

Můj dědeček považoval leccos za pravděpodobné, třeba že ještě máme mléko, že brzy nastanou letní prázdniny a že v Austrálii teče voda opačným směrem, ale rád nás poučoval, že úplně jistý si člověk nemůže být ničím, a když mu někdo z nás chytrých odporoval a říkal: „Kromě toho, že umřeme,“ odpovídal: „To je opravdu velmi pravděpodobné.“

Ale jako by i při tom věřil určitou naději a v posledních letech, kdy jeho tělo dohánělo zmíněný přiměřený propad, se k této naději přimkl s neobyčejnou vytrvalostí, kterou by do něho jinak nikdo neřekl. Jeho ambice nezemřít se stále víc a víc měnily v posedlost. Několikrát za měsíc jsme s ním museli chodit na hřbitov, kde běhal od hrobu k hrobu a triumfálně volal: „Mladší!“, „Mnohem mladší!“, „Skoro stejně starý!“, a když si někdo dovolil zemřít ve skutečně pokročilém věku, poznamenal si přesná data a ta pak zanesl do seznamu nad svým psacím stolem: 72 let 112 dní, 79 let 6 dní, 83 let 299 dní, a pokaždé, kdy někoho ze seznamu dohnal, když z něj opět mohl jedno jméno vyškrtnout, nás k sobě všechny zavolal. „Blahopřejeme, dědečku!“ volali jsme sborově a on jen mávl rukou: „Děkuji, ale ještě jsem ničeho nedosáhl.“

Jeho pozdější přání, aby všechny přežil, nabývalo stále úzkostlivějších forem. Smrt nebyla jen jeho nepřítelkyní, stávala se stále víc jeho pomocníkem, s potěšením pročetl u snídaně úmrtní oznámení, každý pohřební vůz, který projel kolem, sledoval s nadějí v oku, až podezřele náhle si oblíbil katastrofické filmy, a jednoho odpoledne jsme až v posledním okamžiku zabránili tomu, aby zaživa pohřbil želvu mé nejmladší sestry, „Je ve stavu

klinické smrti, opravdu," tvrdil, přestože v jamce, která nebyla hlubší než pár centimetrů, ještě zřetelně pohybovala nožičkami.

V posledních letech existovaly okamžiky, kdy jsme si vážně dělali starosti o svou bezpečnost. Sotva někdo z nás zakašlal, dědeček okamžitě pronesl: „To ale nezní moc dobře," a v jeho hlase se neozývala jen starost. Nejsem si jistý, jestli si to všechno jen nenamlouvám, ale podobné případy se množily. Mému nejstaršímu bratrovi nepřetržitě doléval víno, přestože několikrát zdůrazňoval, že musí ještě řídit, má nejstarší sestra nám vyprávěla o podezřelých vrypech na přírodní šňůře k fénu, a když jsem před několika měsíci po nákupu snášel do sklepa vody, vypnul dědeček ve chvíli, kdy jsem byl právě uprostřed příkrých schodů, světlo. „Promiň," řekl, když jsem začal vehementně protestovat, ale už mi nerozsvítil.

Přibližně v tu dobu začal dědeček mé sourozence a mě obviňovat, že usilujeme o jeho život. Stále bylo něco v nepořádku s jeho léky, neustále mu někdo míchal do potravy máslo, přestože si měl dávat pozor na cholesterol, stále prý někdo otvíral okna, aby si dědeček uhnal smrt. „Ale to se pletete, miláčkové," říkal pak. „To se moc pletete."

Přirozeně můj dědeček dobře věděl, že zřejmě nebude nesmrtelný, a přes veškerou svou snahu a preventivní opatření ani nikdy nebude. Domnívám se, že tvrdošíjně doufal, že na něho smrt zapomene, jakmile dosáhne určitého věku. Podobně jako člověk doufá, že na něho telefonní společnost zapomněla, když ignoruje všechny upomínky a spojení přesto dál funguje, protože už nikdo neví, že ho ještě vůbec má.

A skutečně je těžko představitelné, že dědeček je teď mrtvý, že svůj život dovedl k úplnému konci, protože jinak nikdy nic ke konci nedovedl. Dřív, když ještě žily babičky, některé v docela přiměřeném věku, některé jen o něco starší než my, ho jedna po druhé vždy téměř identickými slovy vyzývaly, aby konečně pro boha živého něco dokončil. Daňové přiznání, zahradní pergolu, která se bez vlastního přičinění pyšnila svou dvoubarevností, hlavolam, kterého jsme si na stole v obývacím pokoji už ani nevšimli.

Můj dědeček na to pokaždé souhlasně přikývl, shromáždil pár účtů nebo složil další část puzzle, a pak si rychle našel nové úkoly: vyčistit kávovar plný usazenin, rozmotat telefonní kabel, napsat blahopřání k narozeninám, které se zdaleka neblížily, cokoli, o čem mohl tvrdit, že je ještě naléhavější.

A protože dědeček přirozeně ani tyto nové práce nedovedl do konce a musel si pro své výmluvy hledat stále další, sestával celý dům a celý život mého dědečka ze samých začátků, člověk všude narážel na otevřené knihy, na

nakousnuté housky, jednotlivé boty, naslouchal historkám, které končily uprostřed věty, ba dokonce uprostřed slova, na našich schránkách byla stále ještě jména všech našich babiček, a občas, když dědeček prohlásil: „Tak já si jdu lehnout,“ natrefil ho člověk ještě po půlhodině, jak stojí na chodbě. „Už jsem na cestě,“ říkal pak rychle.

Řekl jsem mu, že je to prostě a jednoduše úplná pošetilost, chtít jet autem do Číny, ale dědeček o tom nechtěl nic slyšet, říkal, že se nedožil osmdesátky proto, aby někde na Sibíři bídně zašel v nějaké hloupé plovací vestě. Automobil, tvrdil, je dnes jedním z nejbezpečnějších dopravních prostředků, jak se mnohokrát prokázalo, a tak strašně daleko to do Číny zase nebude. „8000 kilometrů,“ řekl jsem, „vzdušnou čarou.“ „Tak vidíš,“ řekl dědeček, a od té doby jsme mu už raději neodporovali.

Stále paničtěji mu v posledních letech plály oči, když tušil, že přece jen nemá pravdu, a stále rychleji se mu v očích objevovaly chlad a zatvrzelost, takže se už nikdo neodvažoval na něho přímo pohlédnout. Nikdy se opravdu neuchýlil k násilí, jen zřídka se dal do rozbíjení nádobí, a aby zabránil nejhoršímu, ovinul svou levou paži několikrát kolem pravačky a my co nejrychleji opouštěli místnost.

Většinou byly „dědečkovy nálady“, jak jsme je chlácholivě nazývali, doprovázeny delšími obdobími mlčení, zírání do ztracena a nehybnosti. Celý skleslý sedával v křesle a na naše opatrné otázky odpovídal, pokud vůbec, pouhým „hm“, což jsme jen podle výšky tónu dokázali interpretovat jako odmítnutí nebo souhlas. V těch dnech se nezúčastňoval společného jídla, a co bylo z jeho strany vydáváno za pokání, mělo v nás v první řadě vzbudit lítost. „Musíš přece něco jíst,“ říkali jsme mu pak vstřícně a předstírali, že si o něho děláme starosti, přestože existovalo dost náznaků, že sotva jsme se vzdálili, namazal si rychle chleba a snědl všechno, co po nás zbylo.

Dědeček sám nikdy nevařil, pokaždé však, když jsme měli návštěvu, která pochválila jídlo, poděkoval rychle jako první, a když jsme ho později důrazně žádali o vysvětlení, tvrdil, že chtěl mluvit za nás za všechny. Jinak byl však v přítomnosti jiných lidí jako vyměněný; mluvil sice pořád, ale tišším hlasem než jindy, a většinou se vyjadřoval k právě probíranému tématu, ptal se a počkal si na odpověď, upřímně se smál i vtipům ostatních a licoměrně se nevyptával, „jestli to ještě někdo bude dojídat“, aby se pak jako jindy naklonil s vidličkou v ruce přes celý stůl a obsloužil se z našich talířů. Člověk mu dokonce chtě nechtě musel přiznat určitý šarm, zejména když byly mezi návštěvníky mladé ženy, zvláště takové, které jsem pozval já.

Musel jsem si pak častokrát vyslechnout, jaký je můj dědeček roztomilý člověk, jak je zábavný, musel jsem poslouchat, jak zůstal mladý a pozorný, jak se prý chová jako džentlmen a dokonce že je sexy. Když k nám měly tyto mladé dámy přijít znovu, vonělo to u nás už celé odpoledne po dědečkově kolínské, pak si ještě několikrát vyměnil košili, někdy pro ně opatřil i nějakou menší pozornost, kamínek nebo knihu, či dokonce brož.

Čím častěji k nám mladé dámy docházely, tím soustavněji nevynechával dědeček jedinou příležitost, aby mě před nimi zesměšnil, začínalo to už u nevinných dětských historek, pokračovalo přes ne právě vydařené fotografie až k naprosto vylhaným tvrzením, například že pořád ještě občas dělám do postele nebo že jsem jako kluk s oblibou nosíval šaty svých starších sester. Stávalo se, že při romanticky naplánovaných schůzkách, v kině nebo kavárně, seděl najednou po našem boku, docela náhodou, jak říkal, což se dalo vysvětlit jen tak, že poslouchal, co říkám do telefonu, a tajně mě pak sledoval. Mé snahy odvést jeho pozornost musely být stále prohnanejší, musel jsem do telefonu skoro už jen nesrozumitelně šeptat, stále chorobněji jsem se při svých romantických schůzkách bez ustání rozhlížel, takže byly stále častěji poslední.

Jaký div, že jsem jednoho dne přestal mladé dámy vodit domů úplně, že jsem zatajoval každou bližší známost, což ovšem vedlo k tomu, že si dědeček začal dělat o mou zdánlivou osamělost starosti a pořád chtěl se mnou něco podnikat. „Dneska si spolu vyjdeme, jen ty a já, jako dřív,“ rozhodl, a já měl určit lokál, „kde se schází mládež“, jak se vyjádřil, a já jsem ho naschvál vodil do „Pete's Metal-Eck“, kde celý vystrašený vypil jen půlku lahvového piva a po každém doušku si dlouho prohlížel etiketu. „Jsem unavený,“ zakřičel jsem po nějaké době soucitně do rachotící hudby, a on s ulehčením přikývl.

Cestou domů ale jako by najednou dostal křídla. Jak pěkný to prý byl s námi dvěma večer, řekl, „Ano, dědečku,“ že si člověk konečně mohl trochu popovídat, „Jak se to vezme, dědečku,“ že bych si měl zase někdy přivést domů jednu ze svých dívek, „Ale žádná taková právě teď není, dědečku,“ že ho můžu v těchhle věcech vždycky požádat o radu, „Děkuji, dědečku,“ a že si myslí, že co se děvčat týče, máme zřejmě podobný vkus, „To je docela dobře možné, dědečku.“ Jak možné to bylo, jsme tehdy ještě nemohli tušit. Z Františky se stala až o tři roky později moje babička a až po čtyřech a půl letech moje žena, a že se z ní před šesti týdny stal někdo, kdo musí pokaždé už brzy odejít, jsem svému dědečkovi nikdy neřekl, protože své zadostučinění by možná ještě dokázal skrýt, projevy účasti ale už asi ne.

Ani razítko na poslední pohlednici mého dědečka nebylo k přečtení. Nějaká pošta, která by mi stejně nic neřekla, datum, 18. nebo 19., ale ani na tom nezáleželo, pravděpodobně v tom okamžiku ještě žil a teď už bezpochyby ne, a stejně nepochybně to nemohl v té chvíli vědět, nic tedy nesvědčilo o tom, že na pohlednici stálo něco významnějšího než na oněch četných předchozích. Pořád ty jeho pohlednice! Ještě dřív, když jsem žil v domě, je házel neofrankované do naší schránky, aby mi je pak s triumfálním zvoláním „Máš poštu, Keith!“ nosil při snídani ke stolu. Když jsem se vystěhoval do zahradní besídky, jejich počet ještě vzrostl, čekaly na mě několikrát týdně, řádně zaslané poštou, i když by bylo přirozeně mnohem jednodušší, kdyby mi je prostě sám donesl, ale mlčky jsme vzali na vědomí, že těch několik metrů vzdušnou čarou, které nás od sebe dělí, budeme brát vážně.

Nebyly to ale jen pohlednice, které mi u mých sourozenců vynesly pochybnou pověst „zlatého hochy“. Spílali mi do „dědečkova mazánka“, „udržovatele rodu“ a „zřítelnice“. Mně samotnému bylo dědečkovo upřednostňování celé roky spíš nepříjemné. Předtím u nás vládla až dogmatická spravedlnost, jejíž dodržování si vyžadovalo takovou spoustu tabulek, vyrovnávacích poplatků, měřících pásem, vah a stopek, že zůstává nejasné, zda nás dědeček jednoho dne svolal k tehdy pravidelně konaným rodinným poradám proto, že už rezignoval, nebo že změnil názor, aby nám vysvětlil, že jeho energie bohužel už nestačí na to, aby se nám všem věnoval stejnou měrou, a proto že se rozhodl starat se především mně, abychom nakonec neskončili v průměru. „To ovšem neznamená, že bych vás všechny neměl stejně rád,“ zdůraznil, a my museli odpřísáhnout, že mu věříme.

Každý víkend mě pak brával s sebou na malý výlet, do zoo, do přírodovědného muzea, na zdánlivě nekonečné koncerty, a u večere pak obšírně líčil naše zážitky, zatímco já mlčky zíral do talíře a usilovně se vyhýbal pohledům sourozenců.

Později přišly procházky, „Ty jsi něco zvláštního“, „Z tebe jednou něco bude“, „Ty mě nezklameš, Keith, to já zkrátka vím“. Když jsem chtěl být v osmi astronautem, daroval mi teleskop, když jsem chtěl být v deseti tajným agentem, zaplatil mi sportovní kurzy bojových umění a společně se mnou zavedl do pokojů mých sourozenců skrytá odposlouchávací zařízení, když jsem chtěl být ve třinácti filmovou hvězdou, vlácel mě od jednoho castingu k druhému, v jednom dávno už pozastaveném televizním seriálu běžím dokonce s ostatními dětmi ulicí, to byl tehdy můj jediný výstup. „Běháš ze všech nejlíp, o tom není sporu,“ prohlásil dědeček, ale pro mě už to nebylo tak důležité.

Od svých čtrnácti už jsem pak nechtěl být ničím a o mé vášně se staral dědeček sám. Architektura, pyrotechnika, „něco s počítači“, řady nepřechtených knih plní dodnes celé police. „Máš mnohostranné zájmy,“ rozhodl nakonec a já mu neodporoval.

Ze vši té zvláštní péče mi však byly nejméně příjemné pohlednice, zejména v posledních letech, když už měl dědeček všechny dobré důvody mi žádné další neposílat, kdy jsme spolu mluvili už jen tak mimochodem a pokaždé jen něco zabručeli, a kdy stále častěji někdo na druhém konci zavěsil, vzala-li sluchátko Františka.

Občas jsem mu za pohlednice poděkoval, ale sám jsem mu žádnou nikdy neposlal, znovu a znovu jsem se o to pokoušel, sedl jsem si a napsal „Milý dědečku,“ někdy dokonce „Díky mnohokrát za pohled,“ ale pak jsem se zarazil a dál mě nic nenapadlo, nic se mi nezdálo tak důležité, abych mu to sděloval, a rozepsané pohlednice se kupily v zásuvce mého stolu, řada z nich dokonce s adresou, některé měly i známku, jejichž hodnota nebo měna už neplatily. Proč jsem je nikdy nevyhodil, nevím, snad se mi zdálo, že by to bylo plýtvání, vždyť byly skoro nepoužité, nebo jsem si nechtěl přiznat, že jsem ztroskotal, že se mi za všechna ta léta nepodařilo ani jedinkrát ho oslovit, napsat mu pár bezvýznamných větiček, že jsem si namlouval, že na pohlednici není dost místa k tomu, abych mu řekl všechno, co jsem mu chtěl podle svého mínění říct, i když jsem přesně nevěděl, co by to mělo být a kolik místa by pro to asi bylo přiměřeně třeba.

A teď, když by na to pravděpodobně nestačilo místo na celém světě, protože kromě známky pozbyl platnosti i adresát, vytáhl jsem ze zásuvky jednu z rozepsaných pohlednic.

Milý dědečku,

tam už stálo příliš velkými písmeny, asi v naději, že samotným oslovením vyčerpám velkou část toho přece jen nedostatečného místa, ale moc to nepomohlo, protože na ní zůstaly stejně ještě dobré čtyři pětiny prázdné. A najednou jsem nechtěl ten prázdný stav dál trpět, najednou se mi zdálo, že je něčím víc než jen selháním, protože možná bylo to místo vždycky až příliš velké, možná už dávno nebylo víc co říct než „Milý dědečku,“ možná už i to oslovení „Milý“ bylo přehnané, a možná jsem měl všechny ty pohlednice poslat jen tak, jak jsou, protože by to odpovídalo skutečnosti, ale teď jsem

měl co do činění s jinými skutečnostmi, uzavřenými, přehlednými, a tak jsem vzal tužku a pod oslovení napsal

jsi mrtvý.

Mé písmo se za ty roky, které mezi těmito dvěma řádky uplynuly, téměř nezměnilo, tehdy jsem použil černé tužky, teď modré, víc rozdílů tam poznat nebylo. Připsal jsem ještě

Mnoho pozdravů

Tvůj vnuk

Keith

a ještě pořád mi zbývala víc než polovina místa. Dlouho jsem zíral na těch sedm nových slov a říkal si, že víc už jich nebude. Vzal jsem nůžky, pohlednici jsem hned pod svým jménem odstříhl a hodil ji do schránky.